

СПОМЕНИ ЗА МРАЧНИ ВРЕМЕНА...

Георги Н. Николов

MEMORIES OF DARK TIMES...

Georgi N. Nikolov

This text is a review for the book "Oreshkov and Patrev" (Sofia: Propeler, 2015. - 120 p.) by the writer Christo Milev, edited by George G. Georgiev. The book is published before 130 years and now reprinted-in 2015. This book reflects the activities of the fighters for the liberation of Bulgaria Stefan Oreshkov, Hristo Patrev, Hristo Yanakov and others.

Key words: book, heroes, rebels, fighters for the Bulgarian Liberation

Съвременникът днес се изпълва с потрес, докато вниква в книгата на Христо Милев „Избиванието на Хаджи Димитровата чета и черти от живота на въстаниците Орешков и Патрев“ (Милев, Христо. Орешков и Патрев. – София: Пропелер, 2015. – 120 с.). Преиздадена след 130 г. с благородните усилия на редактора си **Георги Й. Георгиев** и спонсорството на добри люде. Сам авторът е известен, но позабравен. Доброволец в Сръбско-българската война, следовател и съдия, кмет на Пловдив, окръжен управител на Стара Загора, общественик. И родолюбец, щом не е искал събитията от творбата да изчезнат в паметта на времето. Като допълваща част уместно е включен ръкописът на учителя Боян Чомаков от с. Шипка. Родно място на част от поборниците в настоящия сборник. Ето какво отбелязва Милев в своя „Предговор“ от юни 1885 г.: „Няма народ, няма фамилия, които да не почитат и обичат миналото на своите прадеди; да се не хвалят със своите погинали герои и велики мъже. Българский народ макар и да няма, като другите народи, свое забележено, светло минало; макар да няма пространна история за всеславни Аргонавски юнаци; но той има вместо това един ред отчаяни труженици и борители за свободата, на които са те борили, не с голи философствувания и херколесовски вълшебни юначества, а с труд, постоянство, с перо в ръка и нож. Имената на: Раковски, Каравелов, Хр. Ботева, В. Левски, Асенюва, Караджата, Бенковски, Волон и др., вечно ще се почитат от потомството ни, и ще служат като блестящи звезди в историята на нашето възраждане“. Книгата е изградена от мемоарно-ретроспективни фрагменти, споени в общо динамично повествование. Пред погледа ни пак изплува Бузлуджа с тежкото сражение и смъртта на Хаджи Димитър. С избиването на част от четата и пръскането на останалите живи поборници. Възкръсват планинските дебери, овчарските къшли и дареният хляб. Умората, раните, страхът от неясното

утро след тревожна нощ. С крясъците на аскери и башибозуци, помъкнали на колове кървави глави. Най-страшно, обаче, е предателството. Безкрайна броеница от подлост, малодушие и равнодушие. Следващи в последните им дни „хайтите“, „пантите“, „вагабонтите“, „разбойниците“, „нехранимайковците“. Дръзнали да развалят рахата на верните слуги на падишаха. И, което е още по-чудно за ситите доволници по градове и села: тръгнали да мрат за идеи. На бесилките увисват Стефан Орешков, Христо Патрев, Христо Янъков и цяла галерия буйни глави. Запазен е вопъл от „по-щастливите“ затворници в Цариград, отпечатан във вестник „Дунавска зора“ от 1869 г. В тъмницата те не виждат естествена светлина. Носят по 69 оки вериги. С гноящи рани са, хранени само със 150 гр. мухлясал хляб. Писмото им е адресирано „до българите на всякъде“ и гласи: „Мъките ни са неизказани и страданията ни са едни от най-тежките. Каил сме да умрем, пъ смъртта ни още намразила и бяга от нас! Сичкото ни утешение е това, че страдаеме, не за някое злодейство, за някое престъпление, а за правдата на народа си и за свободата на отечеството си, за което с време решихме да умрем“. Молбата им е за малко пари. За да си купят поне по риза, а то иначе са съвсем голи и боси. Ядат ги въшки, а което е най-лошото: вече са забравени. Никой не е дошъл да ги види, освен местните гърци; веднъж, донасяйки им шепа тютюн. . . Страниците в „Орешков и Патрев“ са покъртителни с целия ужас на битието, запечатано там. Напомнящо повече скотобойна, отколкото живот.

Тягостното чувство се увеличава със спомените за спорове след Освобождението дали да се чества паметта на героите. Решавани с участието на бивши предатели и неизменните чорбаджии. И как останалите живи борци кроят в унизителна бедност, ненужни вече на свободната страна.

Днес времената са други. Стъпили върху парещи поуки от войни, рано скършени съдби и обществени надежди. Но ориентирани към трудната хармония между народите. Към икономически напредък и стремеж националните различия върху картата на света да не разпалват нови пожари. Всичко друго е от лукаваго. Често сме впримчени във въртопа на дреботемията, егоизма, хулителството на инакомислещи човеци и опити за религиозна доминация. Като забравяме знаменателните думи на поета: „Добро ли сме, зло ли правили, народът нази ще съди.“ Страшно е да ги забравяме. Опасно е. Но пък библейска истина е, че който нож вади, от нож умира...

